

บทที่ ๔

ความเชื่อและคุณค่าของประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อและคุณค่าของประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ดังรายละเอียดที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ดังต่อไปนี้

๔.๑ ความเชื่อและคุณค่าของประเพณีบุญข้าวจี ที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๔.๒ ความเชื่อประเพณีบุญข้าวจี ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรี

๔.๓ คุณค่าของประเพณีบุญข้าวจี ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรี

๔.๔ สรุปความเชื่อและคุณค่าของประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรี

๔.๑ ความเชื่อและคุณค่าของประเพณีบุญข้าวจี ที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มูลเหตุสำคัญที่ชาวบ้านทำบุญข้าวจีในเดือนสาม ก็เพราะเป็นเวลาที่ชาวบ้านหมดภาระในการทำนาชาวบ้านได้นำข้าวใหม่ขึ้นยุ้ง ขึ้นฉาง จึงอยากร่วมกันทำบุญข้าวจีถวายพระสงฆ์ส่วนมูลเหตุดั้งเดิมที่ทำให้มีการทำบุญข้าวจีนั้น มีเรื่องเล่าว่าในกาลครั้งหนึ่งนางปทุมมาธาสีได้ทำขนมแบ่งจีถวายแด่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอานนท์ ครั้นถวายแล้วนางคิดว่าพระองค์คงไม่เสวยและอาจเอาทิ้งให้สุนัขหรือกากินเพราะอาหารที่นางถวายไม่ประณีต นารีรับประทานเมื่อพระพุทธรูปเจ้าทรงทราบภาวะจิตของนางปทุมมาธาสีจึงรับสั่งให้พระอานนท์ปูลาดอาสนะ แล้วทรงประทับนั่งฉัน ณ ที่นางถวายนั้นเป็นผลให้นางเกิดปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งและเมื่อนางได้ฟังพระธรรมเทศนา ที่พระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงก็บรรลुโสดาปัตติผลด้วยอานิสงส์ที่ถวายขนมแบ่งจี ชาวอีสานทราบถึงอานิสงส์ของการทานดังกล่าวจึงพากันทำข้าวจีถวายทานแด่พระสงฆ์สืบต่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน^๒

จุดมุ่งหมายของการทำบุญข้าวจีของชาวอีสานคือเพื่อบูชาพระพุทธรูปในวันมาฆบูชาบุญกลางเดือน ๓ วันที่พระจันทร์เต็มดวงเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลแด่บรรพบุรุษผู้มีพระคุณเจ้ากรรมนายเวรและสัตว์ทั้งหลายที่สำคัญต้องรักษาฮีต ๑๒ อันตั้งมเอาไว้ให้ลูกหลานได้เป็นแนวทางสืบไปและช่วยคุ้มครองทุกคนในครอบครัวให้มีความเป็นสิริมงคลอุทิศส่วนบุญแด่พระแม่โพสพ รวมถึง เทวดาฟ้าดินที่ช่วยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาลได้ผลข้าวผลิตงอกงามและยังเกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะที่ช่วยกันทำ ทั้งญาติ พี่น้อง บุตร หลานได้สืบทอดกันมา และยังคงคำว่า “บุญข้าวจี” อยู่คู่กับ

^๑ คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ธรรมปัทมฎกเถร, (นครปฐม : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๓-๒๘๔.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมมาร, เจ้าคณะอำเภอนาวัง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘.

พุทธศาสนาให้นานแสนนานสมกับบรรพบุรุษที่ได้ใช้ภูมิปัญญาทำข้าวจีมาจนถึงทุกวันนี้ อีกทั้งมุ่งที่จะแจกทานให้แก่ผู้ที่เคารพและเพื่อนรักต่างถิ่นด้วย^๓

ในการทำข้าวจีนั้น ชาวบ้านจะช่วยกันเตรียมข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้ว เกลือ ไข่ไก่หรือไข่เป็ดไม่เสียบ ไปรวมกันที่ลานวัดตั้งแต่เช้ามืด แต่ถ้าใครไม่สะดวกก็มักจะย่างเตรียมไปจากบ้านแล้วร่วมกันย่างข้าวจีเสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชนเมื่อข้าวจีสุกดีก็นำขึ้นถวายพระสงฆ์พร้อมภัตตาหารพอพระฉันเสร็จชาวบ้านก็จะร่วมกันฟังเทศนาฉลองข้าวจี รับศีลรับพรเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวส่วนข้าวที่เหลือที่เป็นข้าวกันบาตรก็จะนำไปให้เด็กๆ ในหมู่บ้านทานเพื่อเป็นความมงคลแก่ตัวเด็กตามคติความเชื่อของชาวบ้าน^๔

ในปัจจุบันชาวบ้านได้มีค่านิยมในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในตัวเมืองหรือต่างจังหวัดที่ไกลจากบ้านหรือไม่ก็ส่งเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ เมื่อถึงช่วงที่มียานบุญข้าวจีก็ไม่สะดวกที่จะกลับไปยังบ้านเกิดทำให้ยังห่างไกลกับวัฒนธรรมบุญข้าวจีส่งผลให้เยาวชนไม่สามารถที่จะสืบทอดวัฒนธรรมบุญข้าวจีได้อย่างถูกต้องเพราะความไม่รู้และเมื่อเยาวชนไม่สามารถสืบทอดได้ก็เป็นที่น่าเป็นห่วงอย่างมากว่าวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เป็นมรดกสืบทอดมาจากบรรพบุรุษก็อาจจะหายไปจากวิถีชีวิตของชาวอีสาน ถ้าเยาวชนยังไม่หันมาใส่ใจวัฒนธรรมดังกล่าว^๕

แต่วัตถุประสงค์หลักของการทำบุญข้าวจี ก็เพื่อเพิ่มพูนความดี และเพื่อกำจัดความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ได้ออกไปจากใจ เพราะทำบุญด้วยการให้ทานนี้เป็นการสละทรัพย์ จึงเป็นการสละความเห็นแก่ตัวออกไป^๖

เมื่อได้ทำบุญในประเพณีบุญข้าวจี ก็เป็นการเสียสละทรัพย์สินและสิ่งของซึ่งจะทำให้ความโลภลดน้อยเบาบางลง จิตใจก็จะร่วมเย็นเป็นสุขมีความปิติยินดีในการให้^๗

สรุปได้ว่า จากการที่ประชาชนชาวตำบลเทพศิรี ได้ปฏิบัติตามความเชื่อของชาวอีสาน คือเชื่อในมูลเหตุของการถวายทานข้าวจีของนางบุญผดุง และทำให้ทานยังเป็นการกำจัดกิเลสออกไปจากใจ คือขจัดความตระหนี่ถี่เหนียว ส่งผลให้เกิดการสืบทอดและอนุรักษ์บุญประเพณีอันดีงานนี้ไว้ให้ลูกหลานสืบไป

๔.๒ ความเชื่อประเพณีบุญข้าวจี ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรี

ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของของคนในอดีตที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา และมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มชน โดยไม่คำนึงเหตุผล ความเชื่อจะมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ความเชื่ออาจแบ่งได้หลายแบบตามวิธีการพิจารณา ถ้าจำแนกตามหลักเหตุผลแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ ความเชื่อที่มีเหตุผลและความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับการเกิดและการตาย ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรค เกี่ยวกับการ

^๓ สัมภาษณ์ พระครูธีรธรรมโมภาส, รองเจ้าคณะอำเภอนาวัง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^๔ สัมภาษณ์ นายยุทธชัย คุณเมือง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^๕ สัมภาษณ์ นายพิทักษ์พงศ์ เกษศรี, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเทพศิรีพิทยาคม, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมวิธาน, เจ้าคณะตำบลเทพศิรี, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์ นายเกรียงศักดิ์ โคแสง, กำนันตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

พยากรณ์ เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เกี่ยวกับการสูญเสียและการได้กลับคืน ที่เกี่ยวกับครัวเรือน และความเชื่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา^๙

พระพุทธศาสนาสอนให้คนเชื่อเรื่องกรรม ดีชั่วผิดถูก อยู่ที่ตัวเรา เราเป็นผู้กำหนด^๙ มั่นใจในศักยภาพแห่งตนมากกว่าปัจจัยภายนอก แต่เนื่องจากพระพุทธศาสนาได้ถูกผสมปนกับศาสนาพราหมณ์ และการนับถือผีสาธเทวดา ส่งผลให้คนไทยส่วนใหญ่ยอมรับว่ามีสิ่งอื่นที่สำคัญกว่าตน^{๑๐} เหล่านี้เป็นเหตุให้คนอีสานมีลักษณะอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพยกย่องระบบอาวุโส มีค่านิยมที่แตกต่างจากสังคมต่างชาติ เช่น มักเกรงใจผู้อื่น ชอบฟังพาดูผู้อื่น และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ คนอีสานถือว่า ความมีน้ำใจสำคัญกว่าสิ่งอื่น จึงมีค่านิยมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันกันกินกันใช้^{๑๑} ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับหลักคำสอนที่เน้นจิตใจมากกว่าวัตถุ คำนึงถึงคุณธรรมและจิตใจของผู้กระทำมากกว่าการคำนึงถึงสิทธิของผู้กระทำ คำนึงถึงอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของคนมากกว่าความถูกต้องชอบธรรมของระบบ^{๑๒} จากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสำคัญถึงความเชื่อประเพณีบุญข้าวจ้ะ ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรี ดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ ความเชื่อด้านการให้ทาน (ทานมัย) ชาวเทศบาลตำบลเทพศิรีเชื่อในเรื่องของการให้ทาน คือการให้ทานด้วยข้าวจ้ะ เช่นเดียวกับทางปณณทาสี เชื่อว่าเมื่อได้ถวายทานข้าวจ้ะในงานพิธีนี้จึงก็เปรียบเสมือนได้ถวายทานต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้นจึงได้จัดทำพิธีการถวายทานแด่พระภิกษุสงฆ์ ในงานพิธีบุญข้าวจ้ะ ประชาชนที่มาร่วมทำพิธีจะเตรียมอาหารคาว หวาน ข้าวตอกดอกไม้ มาถวายพระสงฆ์กันตั้งแต่เช้า บางคนก็จะเตรียมเครื่องสังฆทาน ปัจจัยอื่นๆ ที่มีความเชื่อว่าเมื่อได้ถวายแล้วจะเกิดบุญกุศลอย่างแรงกล้า^{๑๓}

๔.๒.๒ ความเชื่อด้านการรักษาศีล (ศีลมัย) ชาวตำบลเทพศิรีเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมจึงเป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคมลงได้และปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับคนรอบข้างตลอดถึงสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติและสงบสุขไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของผู้อื่นทำให้ผู้ประพฤติเป็นที่รักเป็นที่เคารพของผู้อื่นเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ให้วิวาทกับใครเพราะความเห็นที่ขัดแย้งกัน^{๑๔}

๔.๒.๓ ความเชื่อด้านการเจริญภาวนา (ภาวนามัย) ในพิธีกรรมการทำบุญข้าวจ้ะ ของชาวตำบลเทพศิรี ในเรื่องของสมาธินั้นพบว่า การทำงานทุกขั้นตอนในประเพณีบุญข้าวจ้ะ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้สมาธิในการทำงานแทบทั้งสิ้นเพราะงานถึงจะสำเร็จลุล่วงไปด้วย เพราะถ้าไม่สมาธิใน

^๙ วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ, ศิลปะและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า ๕๑.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูโสภิตธรรมมาร, เจ้าคณะอำเภอนาวัง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมวิธาน, เจ้าคณะตำบลเทพศิรี, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายยุทธชัย คุณเมือง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายเกรียงศักดิ์ โคะแสง, กำนันตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายคำบุ ดวงแสนพุม, มรรคทายก วัดเทพนิมิต ตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายเล็ก คงเจริญ, อดีตผู้ใหญ่บ้าน บ้านเทพศิรีหมู่ ๖, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

การทำงานแล้วก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ เช่น ข้าวจี๋ไหม้ เป็นต้น และนอกจากนี้ชาวตำบลเทพศิรี ก็จัดกิจกรรมการรักษาศีลอุโบสถ ปฏิบัติธรรม เวียนเทียนในวันมาฆบูชา มีการเจริญภาวนาเพื่อถวายแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอด ๓ วัน ๓ คืน^{๑๕}

ความเชื่อประเพณีบุญข้าวจี๋ของชาวตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นประเพณีที่จัดทำขึ้นมาด้วยความเชื่อ ความเลื่อมใส ด้วยจิตวิญญาน จากเหตุปัจจัยภายในอย่างแท้จริง ส่งผลให้ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นผู้มั่นคงในพระรัตนตรัย น้อมนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต^{๑๖} เป็นคนโอบอ้อมอารี มีความเมตตาการุณารักสงบ ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา^{๑๗}

สรุปได้ว่า ประชาชนชาวตำบลเทพศิรี มีความเชื่อว่าการทำบุญข้าวจี๋มีอานิสงส์ให้ได้บรรลู่เป็นอริยบุคคลเช่นเดียวกับนางปุลณทาสี และเป็นการบูชาพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ปฏิบัติบูชา ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างกุศลให้แก่ตนเอง ทำให้เป็นคนมีสติไม่เลินเล่อ สังคมเกิดความสามัคคี คนในสังคมมีระเบียบวินัย ทำให้เกิดความชุ่มชื้นเบิกบานใจ ให้ความสำคัญทางด้านศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรือง และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่สืบต่อไปชั่วลูกหลาน

๔.๓ คุณค่าของประเพณีบุญข้าวจี๋ ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรี

คุณค่าของประเพณีบุญข้าวจี๋ ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรี เป็นของภูมิปัญญาอีสาน นอกจากฮีตสิบสองหรือประเพณี ๑๒ เดือนของชาวอีสานแล้ว ยังมีงานบุญอีกมากมายที่น่าศึกษา ทำให้ชาวตำบลเทพศิรีมีนิสัยอ่อนโยน รักสงบ เกื้อหนุน ซึ่งกันและกัน ไม่ชอบการเอาเปรียบ มีความเป็นเครือญาติกันสูงมาก พิธีบุญ ความเชื่อ และประเพณีต่างๆ คือ เป้าหลอมกรอบคิดให้ชาวตำบลเทพศิรีมีอัตลักษณ์ดังกล่าว จากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสำคัญถึง คุณค่าของประเพณีบุญข้าวจี๋ ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรี สามารถสรุปดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ ด้านจิตใจ

เดือนสามเป็นการทำบุญข้าวจี๋ชาวบ้านจะเอาข้าวเหนียวมาปั้นแล้วจี๋คำว่าจี๋ก็คือการปั้นนั่นเองวิธีทำคือนำข้าวเหนียวมาปั้นเป็นก้อนขนาดโตเท่าไข่ห่านแล้วเสียบปลายไม้ที่เหลาเตรียมไว้ไม้ไผ่นี้นยาวประมาณ ๗๕ เซนติเมตร ใหญ่ขนาดนี้มือนำไปจี๋หรืออังบนไฟอ่อนๆพลิกไปพลิกมาจนเป็นสีเหลืองทั่วกันดีแล้วนำมาข้าวทาด้วยไข่แล้วนำไปจี๋อีกทีไข่ที่นำมาใช้นี้ไข่ทั้งไข่แดงและไข่ขาวตีให้เข้ากันพอไข่เหลืองมีกลิ่นหอมก็ตักไม้ออกเอาน้ำตาลปึกหรือน้ำอ้อยใส่เข้าไปเป็นไส้หวาน แล้วนำไปถวายพระสงฆ์พร้อมด้วยอาหารคาวหวานชนิดต่างๆ จากนั้นก็มีการถือศีลฟังพระเทศน์เสร็จจากเลี้ยงพระก็มีการเซ่นปู่ย่าเพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ^{๑๘}

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายเกรียงศักดิ์ โคะแสง, กำนันตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายพิทักษ์พงศ์ เกษศรี, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเทพศิรีพิทยาคม, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายประมร คลองยุติ, ประชาชนชาวบ้าน, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายคำบุ ดวงแสนพุด, มรรคทายก วัดเทพนิมิต ตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

สำหรับมูลเหตุดั้งเดิมที่มีการทำบุญข้าวจีมีเรื่องเล่ากันตามความเชื่อว่าเป็นสมัยพุทธกาล นางปุณณะทาสีได้ทำขนมแบ่งจีถวายแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอานนท์เถระครั้งถวายแล้วนางคิดว่าพระองค์คงไม่เสวยและอาจเอาทิ้งให้สุนัขหรือกากินเพราะอาหารที่นางถวายไม่ประณีตน่ารับประทานเมื่อพระพุทธรูปเจ้าทรงทราบภาวะจิตของนางปุณณะทาสีจึงรับสั่งให้พระอานนท์ปูลาดอาสนะแล้วทรงประทับนั่งฉัน ณ ที่นางถวายนั่นเป็นผลให้นางเกิดปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งและเมื่อนางได้ฟังพระธรรมเทศนาที่พระพุทธรูปเจ้าทรงแสดงก็บรรลุโสดาบันปัตติผลด้วยอานิสงส์ที่ถวายขนมแบ่งจี ชาวอีสานจึงเชื่อในอานิสงส์ของการทานดังกล่าวจึงพากันทำข้าวจีถวายทานแด่พระสงฆ์สืบต่อมา^{๑๙}

ในด้านของจิตใจนั้น เมื่อชาวบ้านทำบุญแล้วย่อมมีความสุขใจเกิดขึ้น เพราะการทำบุญนั้นจะต้องถึงพร้อม ๓ ขณะ คือ ตั้งแต่คิด ขณะทำ และหลังจากทำ ซึ่งใจต้องผ่องใสอิ่มอกอิ่มใจสดชื่น ฯลฯ เรียกว่าถึงพร้อม ๓ ขณะ บุญชนิดนี้จึงจะมีกำลังในการส่งผล โดยบุญเริ่มส่งผลตั้งแต่คิดจนถึงทุกครั้งที่เราได้พร้อมทั้งความสุขใจอิ่มใจผ่องใส ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่งบุญแม้เพียงครั้งเดียว เมื่อถึงพร้อม ๓ ขณะบุญนั้นจะให้ผลไม่มีที่สิ้นสุด ทุกครั้งที่ระลึกถึงบุญได้พร้อมทั้งความรู้สึกละเอียด ฯลฯ นั้นแสดงว่าบุญให้ผลแล้ว ความสุขใจเป็นผลจากการทำบุญ เป็นบุญที่เกิดจากใจบุญที่เกิดทางใจส่งผลให้กายกระปรี้กระเปร่า ความกระปรี้กระเปร่าเกิดจากความสุขใจ เมื่อมีความสุขใจสุขกาย จิตใจย่อมปลอดโปร่ง คิดทำการงานสิ่งใดย่อมสะดวกสบายไม่ติดขัด หน้าที่ย่อมแจ่มใส ความสุขใจทำให้เกิดความเบา เป็นความเบาของกายใจความเบาทำให้เกิดความรู้สึกลอยๆ ทำความดี เมื่อมีความคิดที่ดี การแสดงออก กิริยาอาการต่าง ๆ การพูดจาที่ดีไปด้วย เมื่อมีผู้พบเห็นได้พูดคุยก็นิยมนำบุญไป ด้วย เพราะในกระบวนการทำบุญข้าวจีและข้าวแดกงาเป็นการทำบุญที่ครอบคลุมของการทำบุญ ชาวบ้านจึงมีความสุขใจเป็นอย่างมาก^{๒๐}

การทำบุญนั้นย่อมมีความสุขใจ เพราะบุญที่เกิดจากการให้ทานในประเพณีบุญข้าวจีนี้ย่อมเกิดจากการที่ชาวบ้านทุกคนมีความตั้งใจที่จะทำบุญด้วยของที่ประณีต เพื่อที่จะได้บุญมาก จึงทำให้เกิดความสุขและอิ่มเอมใจนั่นเอง^{๒๑}

ประเพณีบุญข้าวจินั้นถือว่าเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจอีกทางหนึ่งให้กับชาวบ้าน เพราะนอกจากจะถวายข้าวจีให้กับพระสงฆ์แล้วยังมีพิธีกรรมการถวายข้าวจีให้กับเทวดาที่รักษาหมู่บ้านด้วย เพราะชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อเทวดาที่รักษาหมู่บ้านได้รับข้าวจี ก็จะปกป้องรักษาคุ้มครองหมู่บ้านให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติต่างๆ จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความสบายใจนั่นเอง^{๒๒}

จะเห็นได้ว่า ชาวตำบลเทพศิรินทร์ก็เป็นชาวอีสานที่เชื่อในเรื่องของการให้ทานข้าวจี ว่าถ้าทานแล้วจะได้บุญมาก และผนวกกับมีการละเล่นพื้นบ้านประจำถิ่น การร้องสรภัญญะ ที่ชาวตำบลเทพศิรินทร์ จะนำไปถวายพระแล้วได้ฟังพระธรรมเทศนา เชื่อว่าได้บุญมากเช่นกัน ดังนั้นในด้านของจิตใจแล้วชาวตำบลเทพศิรินทร์ เชื่อว่าการทำบุญแล้วได้บุญมีความสุขอิ่มอกอิ่มใจนั่นเอง

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูประทีปธรรมาร, เจ้าคณะตำบลวังทอง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูบรรพตสิริวัฒน์, เจ้าคณะตำบลนาเหล่า, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายสัจด์ ทองทุม, สภาองค์กรชุมชน, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายเล็ก คงเจริญ, ผู้ใหญ่บ้าน บ้านเทพศิรินทร์ หมู่ ๖, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

๔.๓.๒ ด้านความสามัคคีของชุมชน

ชาวตำบลเทพศิรีมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่กันอย่างพี่น้อง และยังคงยึดถือระบบเครือญาติ จึงยังเป็นชุมชนที่ถือได้ว่าสามารถจัดระเบียบชุมชนหรือปกครองค่อนข้างง่าย เพราะชาวบ้านให้ความร่วมมือดี โดยเฉพาะผู้สูงอายุซึ่งยังให้ความสำคัญกับระบบเจ้านาย เมื่อมีเจ้าหน้าที่เข้าไปให้ความรู้หรือแนะนำก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ประเพณีบุญข้าวจี เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างความสามัคคี และรักษาความแนบแน่นของชาวเทพศิรีเอาไว้ ในยุคแรกๆ การทำบุญต่างๆ ในฮีตสิบสอง จะไม่มีพิธีรีตองมากนัก พอถึงวันสำคัญชาวบ้านก็จะช่วยกันทำบุญแบบเรียบง่าย จึงไม่มีการประชุมให้ยุ่งยาก แต่ในยุคปัจจุบันมีผู้คนมากขึ้น ความคิดของกลุ่มคนก็ย่อมมีความแตกต่างออกไปเป็นธรรมดา การทำกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนก็เริ่มมีข้อขัดแย้ง มีการแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่างๆ และมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ชาวบ้านต้องมีการปรึกษาร่วมกัน และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน สำหรับการทำบุญประเพณีต่างๆ เพื่อให้ชุมชนเป็นระเบียบเรียบร้อยและง่ายต่อการปกครอง โดยยึดเอาขนบธรรมเนียมประเพณีเข้ามาช่วยน้อมนำและรวมจิตใจของชุมชนให้รักพวกพ้อง ให้ความร่วมมือรู้จักช่วยเหลือชุมชนตามความสามารถที่ตนเองมีความถนัด และสละเวลามาร่วมกิจกรรม^{๒๓}

บุญข้าวจีจึงมีบทบาทในด้านการรวบรวมผู้คนทั้งในและนอกหมู่บ้าน รวมญาติมิตร เพื่อนพ้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกคน ตลอดจนหน่วยงานที่สำคัญได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ถ้าร่วมมือร่วมใจกันดำเนินงานทุกอย่างก็ประสบความสำเร็จและนำไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่อไป^{๒๔}

นอกจากคนในชุมชนแล้วยังมีคนท้องถิ่นอื่นมาเที่ยวงานประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรีด้วย ทำให้นอกจากจะสร้างความสามัคคีภายในชุมชนแล้ว ยังเป็นสร้างมิตรภาพที่ดีต่อผู้มาเที่ยวอีกด้วย^{๒๕}

ในการจัดงานประเพณีบุญข้าวจีนั้น จะเริ่มตั้งแต่มีการประชุมร่วมมือกับทุกฝ่ายในเทศบาล มีทั้งหน่วยงานราชการต่างๆ ทั้งเทศบาล อำเภอ โรงเรียน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านทุกคน เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นและเป็นการสร้างความสามัคคีระหว่างหน่วยงานทางราชการและชาวบ้าน เป็นการลดช่องว่างระหว่างข้าราชการและชาวบ้านอีกด้วย^{๒๖}

ประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรีเป็นประเพณีรวมคนทุกเพศทุกวัยไว้ในงานเดียว เพราะทุกคนจะร่วมแรงร่วมใจกันจัดงานนี้ขึ้น เพราะนอกจากจะได้ความสนุกสนานรื่นเริงแล้วยังได้บุญอีกด้วย^{๒๗}

จะเห็นได้ว่า ประชาชนชาวตำบลเทพศิรี มีประเพณีบุญข้าวจี เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างความสมัคสมานสามัคคีด้วยความเต็มใจและสมัครใจของคนในชุมชน โดยไม่มีใครบังคับ เพราะทุกคนในชุมชนถือว่าการได้มาทำบุญข้าวจีนี้เป็นการได้บุญได้กุศล จึงเกิดความพร้อมเพรียงกันนั่นเอง

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายประมร คลองยุติ, ปราชญ์ชาวบ้าน, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔} สัมภาษณ์ แม่วันสี แสงทอง, เป็นเจ้า ปู่ตา, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พ่อเหล็ก จันทรเต็ม, มรรคทายกวัดเทพนิมิต, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายยุทธชัย คุณเมือง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายเล็ก คงเจริญ, อดีตผู้ใหญ่บ้าน บ้านเทพศิรีหมู่ ๖, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

๔.๓.๓ ด้านวิถีชีวิตชุมชน

ประชาชนชาวตำบลเทพศิรี มีประเพณีการเกิด การตาย การบวช การแต่งงาน และพิธีกรรมทางพุทธศาสนา หมุนเวียนกันมาตั้งแต่อดีต และมีการพัฒนามาเรื่อยๆ ตามยุคสมัย อาทิ การตายชาวบ้านทุกหลังคาเรือนจะให้ความสำคัญโดยการมาแสดงความเสียใจ มาช่วยเหลือจัดการเกี่ยวกับพิธีการตามความถนัดของแต่ละคน เพื่อเป็นการแสดงน้ำใจต่อญาติของผู้ตาย พิธีกรรมทางพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน ในงานวันสำคัญต่างๆ ทางพุทธศาสนาชาวเทศบาลตำบลเทพศิรี จะให้ความสำคัญทุกๆ ประเพณี และทุกๆ วันที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา และในประเพณีบุญข้าวจี่นี้ชาวเทศบาลตำบลเทพศิรี ให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพราะตรงกับวันทำบุญมาฆบูชา ซึ่งเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จึงมีการจัดอย่างยิ่งใหญ่ ชาวบ้านในหมู่บ้านจะมีการเตรียมข้าวปลาอาหารไว้รับแขกที่มาในงานอย่างสมเกียรติ โดยเฉพาะข้าวจี่ ใครที่มาในงานบุญก็จะได้รับประทานโดยไม่ต้องซื้อกันทุกคน

ชาวตำบลเทพศิรี มีการจัดงานบุญข้าวจี่เป็นประจำทุกปี ในแต่ละปีคนจะมาทำบุญที่วัดเพื่อถวายข้าวจี่กันเป็นจำนวนมาก เพื่อมีความเชื่อในการทำทานในพระพุทธศาสนา และชาวตำบลเทพศิรี ก็จะจัดงานบุญนี้มาได้ว่างเว้นแม่สักปีเดียว จนทำให้ประเพณีบุญข้าวจี่กลายเป็นวิถีชีวิตของชาวตำบลเทพศิรี^{๒๘}

การดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนตำบลเทพศิรี จากอดีตถึงปัจจุบันมีความผูกพันกับประเพณีบุญข้าวจี่มาโดยตลอด โดยการทำบุญข้าวจี่นั้นมีต้นเหตุของความเชื่อจากการให้ทานในพระพุทธศาสนา ดังนั้นชาวตำบลเทพศิรีจึงยึดถือประเพณีนี้โดยทำให้ขาดแม่สักปีเดียว^{๒๙}

ชาวตำบลเทพศิรีจะทำบุญข้าวจี่ใหญ่ที่สุดในประเพณี ๑๒ เดือน เพราะชาวบ้านให้ความสำคัญเรื่องการให้ทานมาก และจะรอคอยงานบุญประเพณีนี้ เพราะว่างานบุญข้าวจี่นี้ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวเทศบาลตำบลเทพศิรีไปแล้ว^{๓๐}

เมื่อใกล้จะถึงงานประเพณีบุญข้าวจี่ ชาวตำบลเทพศิรีที่ไปทำงานต่างจังหวัดจะเตรียมตัวกลับบ้านเพราะจะได้กลับมาเยี่ยมครอบครัวและทำบุญร่วมกับครอบครัว เพราะงานบุญประเพณีนี้ได้กลายมาเป็นวิถีชีวิตของชาวตำบลเทพศิรีนั่นเอง ชาวบ้านทุกคนจึงอยากกลับมาร่วมงาน^{๓๑}

ชาวตำบลเทพศิรีได้ยึดหลักการดำเนินตามวิถีชีวิตของชาวอีสาน มีความเชื่อในเรื่องของประเพณี ๑๒ เดือน และปฏิบัติสืบต่อมามีได้ขาด แต่ในประเพณีทั้ง ๑๒ เดือนนี้ชาวตำบลเทพศิรีได้ให้ความสำคัญกับบุญเดือน ๓ มากที่สุด เพราะเป็นวันพระใหญ่และวันมาฆบูชา ทุกคนได้ทำบุญถวายทาน จึงได้สืบต่อมาจนกลายเป็นวิถีชีวิตของชาวตำบลเทพศิรี^{๓๒}

จะเห็นได้ว่า บุญข้าวจี่นี้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรีเป็นอย่างมาก ถึงแม้จะมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เพราะวิถีชีวิตของผู้คนย่อมปรับให้เข้ากับ

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูประทีปธรรมธรร, เจ้าคณะตำบลวังทอง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายประมร คลองยุติ, ประชาชนชาวบ้าน, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายยุทธชัย คุณเมือง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑} สัมภาษณ์ แม่วันสี แสงทอง, เป็นจำ ปู่ตา, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายคำบุ ดวงแสนพุด, มรรคนายก วัดเทพนิมิต ตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

สภาพแวดล้อมนั้น แต่ก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของงานประเพณีบุญข้าวจื้นเอาไว้ เพราะเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ

๔.๓.๔ ด้านศาสนา และวัฒนธรรม

ประเพณีบุญข้าวจื้น มีที่มาจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของการให้ทาน และจากความเชื่อเรื่องของการให้ทานที่ยิ่งใหญ่นี้ก็กลายมาเป็นวัฒนธรรมและประเพณีทางศาสนา^{๓๓} ดังนั้น หลักของพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคิดทางด้านการพัฒนา ด้านจิตใจ เพราะพระพุทธศาสนาเน้นถึงธรรมะที่สามารถนำมาประยุกต์กับการพัฒนาสังคมและ วัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เช่น พระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความเสียสละช่วยเหลือต่อส่วนรวม มีจิตใจเป็นธรรม ทำให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักสังคมและทำประโยชน์ต่อสังคม แต่สิ่งหนึ่งที่คนไทย ควรตระหนักถึงก็คือการรู้จักเลือกรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกที่ดีงามหรือเหมาะสมมาปรับใช้ในสังคม ไทย วัฒนธรรมใดที่ไม่เหมาะสมก็ไม่สมควรจะรับเข้ามาหรือควรช่วยกันสกัดกั้น และอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทยส่วนที่ดีงามไว้ไม่ให้เสื่อมสลายไป^{๓๔} จากคำกล่าวที่ว่าคนมีจิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว ความคิด จิตใจเป็นตัวควบคุมหรือกำหนด พฤติกรรมทางกาย การพัฒนาบุคคลจึงต้องเริ่มพัฒนาที่จิตใจ ให้เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง เมื่อมีความคิดเห็นถูกต้องแล้วก็จะทำอะไรถูกต้องไปด้วย เครื่องมือในการ พัฒนาจิตใจไม่มีอะไรดีไปกว่า ธรรมะ ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา การสร้างจิตสำนึกด้านคุณงามความดี ได้แก่ การมีคุณธรรมทางจิตใจ ปราศจากอบายมุข สามารถพึ่งตนเอง ได้ มีสุขภาพจิตดี ไม่มัวหม่นในการพนันทุกประเภท ไม่มัวเมาในกามตัณหาอันเป็นเหตุให้ทะเลาะ เบาะแว้ง ในครอบครัว ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว สิ่งที่จะเป็นเครื่องชี้วัดภาวะการพัฒนาจิตใจ นอกจากวัตถุประสงค์ที่เป็นผลที่เกิดจากการร่วมมือ ร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมแล้ว พระสงฆ์มีส่วนช่วยในการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมของบุคคล ในสังคม เช่น การอบรมสั่งสอน เทศน์ เพื่อชี้ให้เห็นถึงโทษของการเล่นการพนัน การละอาย ต่อบาป ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณีตามแนวทางของศาสนา และความ เชื่อในทางที่ถูกต้อง บทบาทของพระสงฆ์กลมกลืนไปกับ วัฒนธรรมเดิมของชาวพุทธ เพราะในอดีต วัดและบ้านสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระเป็นผู้นำของชาวบ้านทั้งด้านจิตใจ การปกครอง และสังคม ฉะนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคม รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและ วัฒนธรรม อันดีงามของชาติบ้านเมืองให้ดำรงอยู่ได้ตลอดกาล พุทธศาสนาพาจิตวิจิตรใส วัฒนธรรมไทยให้กายจิตสถิตสม เป็นชาวพุทธสุขสบายสายสังคม ปฏิบัติกลืนกลมสังคมไทย วัฒนธรรมไทยพาไทยบริสุทธิ์ เพราะศาสนพุทธรอดหนุนวิบูลย์ใหญ่ พุทธธรรมนำมรรคทอง

ประเพณีบุญข้าวจื้นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาวดำบลเทพศิรี กล่าวคือเป็นความประพฤติที่คนส่วนรวมในชุมชนถือกันเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผนและปฏิบัติสืบทอดกันมานานจนลงรูปเป็นแบบเดียวกันซึ่งมูลฐานรวมเข้ากับจิตใจและนิสัยของคนและไม่เป็นการเสียหายแล้วคนส่วนใหญ่ยังจะรักษาสืบทอดต่อเนื่องกันไปเพราะถือว่ายังมีประโยชน์ต่อสังคมและยังถือเป็นสัญลักษณ์หรือบุคลิกลักษณะของชาวดำบลเทพศิรี ซึ่งหากที่ใดหรือชนชาติใดไม่มีประเพณีของตนสืบ

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายสดี ทองทุม, สภาองค์กรชุมชน ตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมวิธาน, เจ้าคณะตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

ต่อมาแต่อดีตเป็นเสมือนสะพานคอยเชื่อมเก่าและใหม่หรืออดีตและปัจจุบันให้ต่อกันแล้วชาตินั้นๆ ก็จะเป็นชาติใหม่ที่เปรียบเหมือนเด็กอยู่เสมอไม่มีรากเหง้าอย่างไรก็ดีโลก

ทุกวันนี้ติดต่อเชื่อมโยงกันไปหมดประกอบกับมีการสื่อสารที่ก้าวหน้ารวดเร็วการรับเอา ประเพณีของชาติอื่น ๆ ที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องง่ายซึ่งบางประเพณีก็ได้กลายมาเป็น ประเพณีสากลที่จำเป็นต้องรับเอาไว้เพราะมิฉะนั้นเราอาจจะก้าวไม่ทันเขาแต่การลอกเลียนแบบ ประเพณีของคนอื่นมาโดยไม่มีการดัดแปลงให้เข้ากับประเพณีเดิมที่ฝังลึกในจิตใจของเราที่อาจจะทำ ให้ “ความเป็นชาติ” เสื่อมสลายหายไปได้ดังนั้นจึงขึ้นกับคนในยุคเราเองแล้วละว่าจะเลิกหรือเลือก ประเพณีใดให้คงอยู่เพื่อที่จะไม่ทำให้เราล้าหลังแต่ขณะเดียวกันก็ไม่สูญเสียตัวตนและความภาคภูมิใจ ในชาติของเราในสังคมโลกด้วย^{๓๕}

๔.๓.๕ ด้านเศรษฐกิจ

คนไทยจำนวนไม่น้อยจะได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนแต่ยังไม่รู้จักกรรมที่ก่อให้เกิด ความสุขตามวิถีชาวพุทธ หลักธรรมที่เป็นตัวช่วยให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จตามจุดประสงค์คือ อิทธิบาท ๔ เป็นต้น เศรษฐกิจเป็นชื่อเพื่อการกระตุ้น ความสนใจที่จริงไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจแต่เป็น เรื่องวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตร่วมกันของผู้คน พورร่วมกันนึกถึงกันและกัน นึกถึงการพออยู่พอกิน นึกถึงการพึ่งพาตนเอง^{๓๖} จากประเพณีบุญข้าวจีที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ ในท้องถิ่นเมื่อรู้ว่ามี การจัด ประเพณีบุญข้าวจี ก็จะพากันเตรียมการใช้จ่าย ชื่อของทำบุญ เตรียมงาน เช่น ชื่ออาหาร ชื่อของ ผาก ช่วงนี้เป็นช่วงเงินสะพัด^{๓๗}

จะเห็นได้ว่า ประชาชนชาวตำบลเทพศิรี จะมาร่วมงานประเพณีบุญข้าวจีจำนวนมาก ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทำข้าวจี ถวายทาน บูชาดอกไม้ แสดงศิลปะท้องถิ่น พ่อค้าแม่ค้าจำนวนมาก นำสินค้ามาขาย จึงทำให้เกิดคุณค่าด้านเศรษฐกิจ คือ เกิดความรักความสามัคคี โดยมีการ ร่วมมือจากชุมชนต่าง ๆ นำขบวนแห่มาร่วมทำบุญ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา^{๓๘}

๔.๔ สรุปความเชื่อและคุณค่าของประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรี

๔.๔.๑ ความเชื่อของประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรี

ความเชื่อประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นประเพณีที่จัดทำขึ้นมาด้วยความเชื่อ ความเลื่อมใส ด้วยจิตวิญญาณ จากเหตุปัจจัยภายในอย่าง แท้จริง ส่งผลให้ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นผู้มั่นคงในพระรัตนตรัย น้อมนำ หลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นคนโอบอ้อมอารี มีความเมตตา กรุณา รัก สงบ ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความสำคัญถึง ความเชื่อประเพณีบุญข้าวจี ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวตำบลเทพศิรี ดังต่อไปนี้

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายเกรียงศักดิ์ โคะแสง, กำนันตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายสงัด ทองทุม, สภาองค์กรชุมชน, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายยุทธชัย คุณเมือง, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเทพศิรี, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายประมร คลองยุดิ, ประชาชนชาวบ้าน, ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

๑) **ความเชื่อด้านการให้ทาน (ทานมัย)** ชาวเทศบาลตำบลเทพศิรีเชื่อในเรื่องของการให้ทาน คือการให้ทานด้วยข้าวจี เช่นเดียวกับทางปทุมธานี เชื่อว่าเมื่อได้ถวายทานข้าวจีในงานพิธีนี้ จึ่งก็เปรียบเสมือนได้ถวายทานต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้นจึงได้จัดทำพิธีการถวายทานแด่ พระภิกษุสงฆ์ ในงานพิธีบุญข้าวจี ประชาชนที่มาร่วมทำพิธีจะเตรียมอาหารคาว หวาน ข้าวตอก ดอกไม้ มาถวายพระสงฆ์กันตั้งแต่เช้า บางคนก็จะเตรียมเครื่องสังฆทาน ปัจจัยอื่นๆ ที่มีความเชื่อว่า เมื่อได้ถวายแล้วจะเกิดบุญกุศลอย่างแรงกล้า

๒) **ความเชื่อด้านการรักษาศีล (ศีลมัย)** ชาวตำบลเทพศิรีเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตาม ศีลธรรมจึงเป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคมลงได้และปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับคนรอบข้าง ตลอดจนสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติและสงบสุขไม่ทำตน ให้เป็นที่รังเกียจของผู้อื่นทำให้ผู้ประพฤติเป็นที่รักเป็นที่เคารพของผู้อื่นเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ซึ่ง กันและกันเป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่ให้อวดทักกับใครเพราะความเห็นที่ ขัดแย้งกัน

๓) **ความเชื่อด้านการเจริญภาวนา (ภาวนามัย)** ในพิธีกรรมการทำบุญข้าวจี ของ ชาวตำบลเทพศิรี ในเรื่องของสมานีนันพบว่า การทำงานทุกขั้นตอนในประเพณีบุญข้าวจี ล้วน แล้วแต่ต้องใช้สมาธิในการทำงานแทบทั้งสิ้นเพราะงานถึงจะสำเร็จลุล่วงไปด้วย เพราะถ้าไม่สมาธิใน การทำงานแล้วก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ เช่น ข้าวจีไหม้ เป็นต้น และนอกจากนี้ชาวตำบล เทพศิรี ก็จัดกิจกรรมการรักษาศีลอุโบสถ ปฏิบัติธรรม เวียนเทียนในวันมาฆบูชา มีการเจริญ ภาวนาเพื่อถวายแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอด ๓ วัน ๓ คืน

ประชาชนชาวตำบลเทพศิรี มีความเชื่อว่าการทำบุญข้าวจีมีอานิสงส์ให้ได้บรรลุป เป็น อริยบุคคลเช่นเดียวกับนางปทุมธานี และเป็นการบูชาพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ปฏิบัติ บูชา ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างกุศลให้แก่ตนเอง ทำให้เป็นคนมีสติไม่เลินเล่อ สังคมเกิดความสามัคคี คนในสังคมมีระเบียบวินัย ทำให้เกิดความชุ่มชื้นเบิกบานใจ ให้ความสำคัญทางด้านศาสนาและ วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึง ความเจริญรุ่งเรือง และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่สืบต่อไปชั่วลูกหลาน

๔.๔.๒ คุณค่าของประเพณีบุญข้าวจีของชาวตำบลเทพศิรี

คุณค่าของประเพณีบุญข้าวจี ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวอีสานที่สำคัญอีกประการหนึ่งทางองค์การ บริหารส่วนตำบลเทพศิรี อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ให้ความสำคัญกับการทำบุญข้าวจี ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นการบูชาพระพุทธเจ้า ทางชาวบ้านจึงได้จัดขึ้นในวันมาฆบูชาบุญ กลางเดือน ๓ วันที่พระจันทร์เต็มดวง เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลแด่บรรพบุรุษ ผู้มีพระคุณ เจ้า กรรมนายเวร และสัพพัตว์ทั้งหลาย ที่สำคัญต้องรักษาศีต ๑๒ อันดีงามเอาไว้ให้ลูกหลานได้เป็น แนวทางสืบไป และช่วยคุ้มครองทุกคนในครอบครัวให้มีความเป็นสิริมงคลอุทิศส่วนบุญแด่พระแม่ โพสพ รวมถึง เทวดา พาดินที่ช่วยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาลได้ผลข้าวผลิตงอกงามและยังเกิดความ รักความสามัคคีในหมู่คณะที่ช่วยกันทำ ทั้งญาติ พี่น้อง บุตร หลานได้สืบทอดกันมา และยังคงคำว่า “บุญข้าวจี” อยู่คู่กับพุทธศาสนาให้นานแสนนาน สมกับบรรพบุรุษที่ได้ใช้ภูมิปัญญาทำข้าวจีมาจนถึง ทุกวันนี้ อีกทั้งมุ่งที่จะแจกทานให้แก่ผู้ที่เคารพและเพื่อนรักต่างถิ่นด้วย จึงสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านจิตใจ

ชาวตำบลเทพศิรีก็เป็นชาวอีสานที่เชื่อในเรื่องของการให้ทานข้าวจี๋ ว่าถ้าทานแล้วจะได้บุญมาก และผนวกกับการละเล่นพื้นบ้านประจำถิ่น การร้องสรภัญญะ ที่ชาวตำบลเทพศิรี จะนำไปถวายพระแล้วได้ฟังพระธรรมเทศนา เชื่อว่าได้บุญมากเช่นกัน ดังนั้นในด้านของจิตใจแล้วชาวเทศบาลตำบลเทพศิรี เชื่อว่าการทำบุญแล้วได้บุญมีความสุขอิ่มอกอิ่มใจนั่นเอง

๒) ด้านความสามัคคีของชุมชน

บุญข้าวจี๋มีบทบาทในชุมชนตำบลเทพศิรี ทำให้ประชาชนมีความร่วมมือและสร้างความสามัคคีทั้งในชุมชนและหมู่บ้าน มีการรวมญาติมิตร เพื่อนพ้อง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกคน ตลอดจนหน่วยงานที่สำคัญได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ได้ร่วมมือร่วมใจกันจัดงานทุกอย่างจนทำให้ประสบความสำเร็จและนำไปสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งต่อไป

๓) ด้านวิถีชีวิตชุมชน

บุญข้าวจี๋นี้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวตำบลเทพศิรี ทำให้ชาวชุมชนตำบลเทพศิรีได้ประพฤติปฏิบัติมาเป็นเวลายาวนาน ถ้าปีไหนไม่ได้ทำประชาชนในชุมชนจะมีความเชื่อว่าความปลอดภัยในชีวิตไม่สูงจะดึกซึ่งถ้ามีเหตุเกิดขึ้นชาวชุมชนมักจะกล่าวหาว่าเป็นเพราะไม่ทำตามบุญประเพณีเพราะความยอเยนทางด้านการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ถึงแม้จะมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แต่วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนยังประพฤติปฏิบัติทำนองครองธรรมแบบเดิมๆ อยู่การปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมทางสังคมก็ได้ปรับไปตามยุคสมัยเช่น แต่ก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของงานประเพณีบุญข้าวจี๋เอาไว้ เพราะเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ

๔) ด้านศาสนา และวัฒนธรรม

ด้านศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นชาวตำบลเทพศิรี ก็ได้สืบทอดอย่างกลมกลืน มีการเข้าวัดฟังธรรม มีการอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวจี๋ ส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น ชาวตำบลเทพศิรีให้ความสำคัญทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะถือว่าศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจเป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรือง และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่สืบต่อไปชั่วลูกหลาน

๕) ด้านเศรษฐกิจ

คนไทยจำนวนไม่น้อยแม้จะได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนแต่ยังไม่รู้จักธรรมที่ก่อให้เกิดความสุขตามวิถีชาวพุทธ หลักธรรมที่เป็นตัวช่วยให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จตามจุดประสงค์คือ อธิบาบท ๔ เป็นต้น เศรษฐกิจเป็นชื่อเพื่อการกระตุ้น ความสนใจที่จริงไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจแต่เป็นเรื่องวัฒนธรรม เป็นวิถีชีวิตร่วมกันของผู้คน พอร่วมกันนึกถึงกันและกัน นึกถึงการพอยู่พอกิน นึกถึงการพึ่งพาตนเอง จากประเพณีบุญข้าวจี๋ที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ ในท้องถิ่นเมื่อรู้ว่ามีการจัดประเพณีบุญข้าวจี๋ ก็จะพากันเตรียมการใช้จ่าย ซื้อของทำบุญ เตรียมงาน เช่น ซื้ออาหาร ซื้อของฝาก ช่วงนี้เป็นช่วงเงินสะพัด

สรุปได้ว่า ประชาชนชาวตำบลเทพศิรี จะมาร่วมงานประเพณีบุญข้าวจีจำนวนมาก ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทำข้าวจี ถวายทาน บูชาดอกไม้ แสดงศิลปะท้องถิ่น พ่อค้าแม่ค้าจำนวนมาก นำสินค้ามาขาย จึงทำให้เกิดคุณค่าด้านเศรษฐกิจ คือ เกิดความรักความสามัคคี โดยมีการร่วมมือจากชุมชนต่าง ๆ นำขบวนแห่มาร่วมทำบุญ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา